

'Het echte vak leer je in de praktijk'

Onderzoeksrapport stagiairs mbo Sociaal Werker

Een analyse van de motivatie, leerpunten en ervaren begeleiding van stagiairs mbo Sociaal Werker (niveau 4)

September 2024

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Waarom dit onderzoek.....	3
Werkwijze	3
Motivatie van stagiairs mbo Sociaal Werker (niveau 4).....	4
Gemiddelde score motivatie	4
Redenen om gemotiveerd te zijn.....	4
Redenen om niet gemotiveerd te zijn.....	5
Verbeteringen	6
Wat leren stagiairs tijdens hun stage?	11
Professionele vaardigheden.....	11
Persoonlijke ontwikkelpunten	12
Verschillen gemotiveerde en matig gemotiveerde stagiairs	14
Wat willen stagiairs nog leren tijdens hun stage?	15
Professionele vaardigheden.....	15
Persoonlijke ontwikkelpunten	16
Wat hebben stagiairs nodig om te wennen op hun stageplek?.....	19
Hoe hebben stagiairs de begeleiding ervaren?	21
Hoe kan de begeleiding worden verbeterd?	23
Heeft de opleiding de stagiair goed voorbereid op de stage?	25
Suggesties voor verbetering van de voorbereiding.....	25
Sluit de lesstof van school aan bij de stage?	26
Aanbevelingen	28
Voor het onderwijs	28
Voor de werkgever.....	28
Bijlage 1 Praatplaat Onderzoek voor interview stagiairs mbo Sociaal Werker	29
Bijlage 2 Handleiding interview stagiairs mbo Sociaal Werker niveau 4	30
Ervaringsonderzoek verbeteren stages	30
Selectie stagiairs en voorbereiding gesprek.....	30
Voeren gesprek	30
Opbrengst verder brengen.....	30

Inleiding

Waarom dit onderzoek

Werkgevers in sociaal werk geven vaak aan dat het lastig is om de begeleiding van stagiairs goed vorm te geven. Zeker de doelgroep van jonge mbo'ers blijkt een uitdaging te zijn. Stagiairs mbo Sociaal Werker (niveau 4) ervaren vaak moeite bij het vinden van een stage in sociaal werk. Ook is het lastig om een stage zo in te vullen dat het een waardevolle toevoeging aan de opleiding is. En hen voldoende ondersteunt in hun ontwikkeling tot startbekwaam professional.

Mbo'ers kunnen als sociaal werkers het verschil maken in het werkveld. Het is dus van belang dat ze gedurende hun opleiding een goede ervaring hebben met stage lopen in sociaal werk. Vanuit de Actieagenda De Kracht van de mbo-sociaal werker vonden wij het van belang om meer inzicht te krijgen in hoe mbo-stagiairs in sociaal werk zélf hun stage ervaren, hoe gemotiveerd ze zijn, en waar ze verbeteringen zien voor hun stage.

Werkwijze

Op basis van een vragenlijst hebben wij een vragenblad ontworpen waarop stagiairs mbo Sociaal Werker (niveau 4) hun mening kunnen delen over hun stage (zie bijlage 1). Het vragenblad is in de basis een enquête, maar vormgegeven als creatief format. Zo konden docenten of mentoren samen met de stagiairs de vragen doorlopen en het gesprek opstarten (zie handleiding bijlage 2)

Op het vragenblad komen zowel kwantitatieve vragen (geef een score of cijfer) als kwalitatieve vragen (vertel en geef suggesties) aan bod. De kwalitatieve antwoorden hebben wij gecategoriseerd in groepen met overeenkomstige antwoorden. Vervolgens is gekwantificeerd hoeveel stagiairs bepaalde categorieën genoemd hebben.

Totaal hebben 93 stagiairs de enquête ingevuld, van drie scholen (mboRijnland, Summa College en Albeda College) en 1 werkgever (DOCK Utrecht). Alle stagiairs zaten in het tweede of derde leerjaar. Wij waren verheugd over de hoge respons.

De uitkomsten van de enquête waren soms misschien voor de hand liggend, maar even vaak verrassend. Interpretatie van de gegevens was niet altijd eenduidig. Vandaar dat we in een kleine klankbordgroep, bestaande uit stagebegeleiders vanuit de deelnemende scholen en werkgever, het rapport hebben besproken. Dat was zeer de moeite waard. We hebben in het rapport hier op een aantal plekken een kader toegevoegd waarin de uitkomsten van dat gesprek zijn weergegeven.

Wij hopen dat het rapport in brede kring aanleiding geeft voor het verder nadenken en praten over nut en noodzaak van goede stages voor studenten mbo Sociaal Werker, en de manier waarop deze nog verder verbeterd kunnen worden. We doen hiervoor een aantal aanbevelingen. Het gesprek hierover aangaan met de stagiairs zelf is alvast een eerste aanbeveling. Om dat goed te kunnen doen voegen we de praatplaat en bijbehorende toelichting toe die we hebben gebruikt voor dit onderzoek.

Onze dank gaat uit naar de docenten en de betrokken leden van de projectgroep van de Actieagenda, die de moeite hebben genomen de studenten/stagiairs te motiveren om (middels interviews) de praatplaat in te vullen.

Motivatatie van stagiairs mbo Sociaal Werker (niveau 4)

Aan stagiairs is de vraag gesteld 'Hoe gemotiveerd ben je voor je stage?'. Er kon geantwoord worden met een score tussen 1 (zeer ongemotiveerd) en 10 (zeer gemotiveerd). Hierna is gevraagd om met open antwoorden toe te lichten waarom ze wel/niet gemotiveerd waren voor hun stage.

Gemiddelde score motivatie

Gemiddeld scoren studenten een 7,5 voor motivatie voor hun stage.

Uit de groep van 93 respondenten, waren er 75 die aangaven gemotiveerd te zijn door een hoge score te geven (7 t/m 10). Er waren 18 respondenten die aangaven een lage tot matige motivatie te hebben voor hun stage (score 1 t/m 6). Deze twee groepen worden in verdere analyses tegen elkaar af gezet om verschillen tussen gemotiveerde en matig gemotiveerde stagiairs bloot te leggen.

Redenen om gemotiveerd te zijn

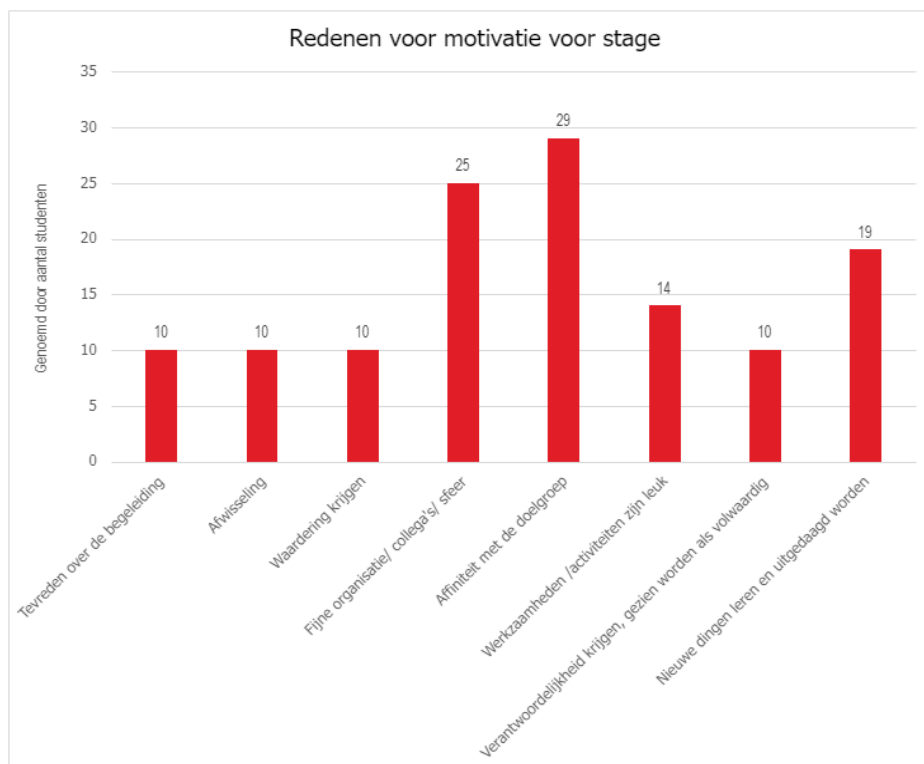
Stagiairs noemen allerlei redenen waarom ze zich wel gemotiveerd voelen voor hun stage. Deze redenen zijn gegroepeerd in 8 categorieën. Zie in de onderstaande tabel de categorieën, plus enkele voorbeelden van de antwoorden van studenten.

Redenen om gemotiveerd te zijn voor stage	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Tevreden over de begeleiding	'Hele fijne begeleider' 'Stage houdt de deur open om hulp te vragen' 'Door de hulpvragen werd het steeds leuker'
Afwisseling	'Ik heb hele verschillende doelgroepen en verschillende locaties' 'Elke dag is anders waardoor ik steeds in andere situaties terecht kom'
Waardering krijgen	'Ik krijg ook veel waardering en complimenten' 'Ik toon graag mijn inzet omdat zij dat ook voor mij doen'
Fijne organisatie/collega's/sfeer	'Elke dag word ik weer goed ontvangen' 'Ik heb mijn plek in het team' 'Veel leuke collega's'
Doelgroep is leuk	'Omdat ik deze doelgroep interessant en bijzonder vind' 'Omdat ik het leuk vind om met jongeren te werken'
Werkzaamheden/activiteiten zijn leuk	'Ik vind het leuk om met de kinderen activiteiten te organiseren voor andere mensen' 'Plezier in de lessen die ik geef' 'Motiverende activiteiten'
Verantwoordelijkheid krijgen, gezien worden als volwaardig teamlid	'Je mag meedenken en je mening telt mee' 'Behandeld worden als een gelijke' 'Vrijheid en ruimte krijgen om alles op te pakken'

Nieuwe dingen leren en uitgedaagd worden

'Ik vind het leuk om nieuwe dingen te leren'
'Er is veel uitdaging'

Geteld is hoeveel stagiairs redenen benoemen uit elk van deze 8 categorieën. Dat geeft het beeld dat neergezet is in onderstaande grafiek.

De categorie die door de meeste stagiairs als reden wordt genoemd om gemotiveerd te zijn, is 'Affiniteit met de doelgroep' (genoemd door 29 stagiairs). De tweede categorie is 'Fijne organisatie/collega's/sfeer' (genoemd door 25 stagiairs, en de derde categorie is 'Nieuwe dingen doen en uitgedaagd worden' (genoemd door 19 stagiairs).

Redenen om niet gemotiveerd te zijn

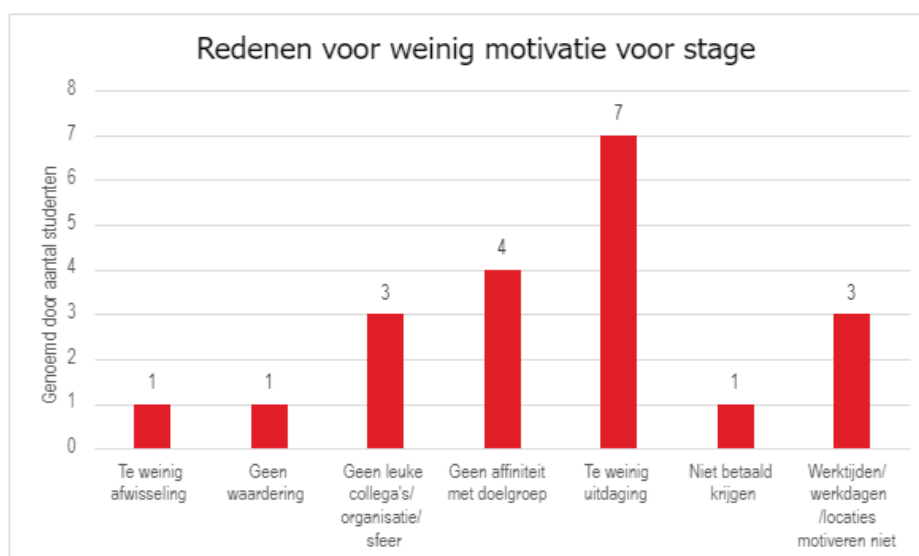
Stagiairs benoemen ook redenen waarom ze niet of matig gemotiveerd zijn voor hun stage. Deze redenen zijn gegroepeerd in 7 categorieën. Zie in onderstaande tabel de categorieën, plus enkele voorbeelden van de antwoorden van studenten.

Redenen om niet/matig gemotiveerd te zijn voor stage

Categorie	Quotes ter voorbeeld
Te weinig afwisseling	'Vaak hetzelfde'

Weinig/geen waardering	'Niet gewaardeerd worden'
Geen leuke collega's/sfeer/organisatie	'Geen klik met mede-stagiairs' 'Kan niet goed overweg met mijn collega's'
Geen affiniteit met de doelgroep	'Omdat ik een doelgroep mis' 'De doelgroep is ook niet leuk'
Te weinig uitdaging/te weinig leren	'We doen eigenlijk vrijwel niks op een dag' 'Te weinig uitdaging'
Niet betaald krijgen	'Een reden waarom ik minder gemotiveerd kan zijn, is niet betaald krijgen'
Werktijden/werkdagen/locaties motiveren niet	'De dagen duren lang en beginnen ook vroeg waardoor ik soms geen motivatie heb om te gaan'

Geteld is hoeveel stagiairs redenen benoemen uit elk van deze 7 categorieën. Dat geeft het beeld dat is neergezet in onderstaande grafiek.

De categorie die door de meeste stagiairs genoemd wordt als reden om geen of weinig motivatie te hebben, is 'Te weinig uitdaging/te weinig leren' (genoemd door 7 stagiairs). De tweede categorie is 'Geen affiniteit met de doelgroep' (genoemd door 4 stagiairs) en de derde categorie is 'Geen leuke collega's/sfeer/organisatie' en 'Werktijden/werkdagen/locaties motiveren niet' (beide genoemd door 3 stagiairs).

Suggesties voor verbeteringen van stages

Aan de stagiairs is gevraagd 'Wat zou jouw stage nog beter maken?'. Er konden open antwoorden worden gegeven.

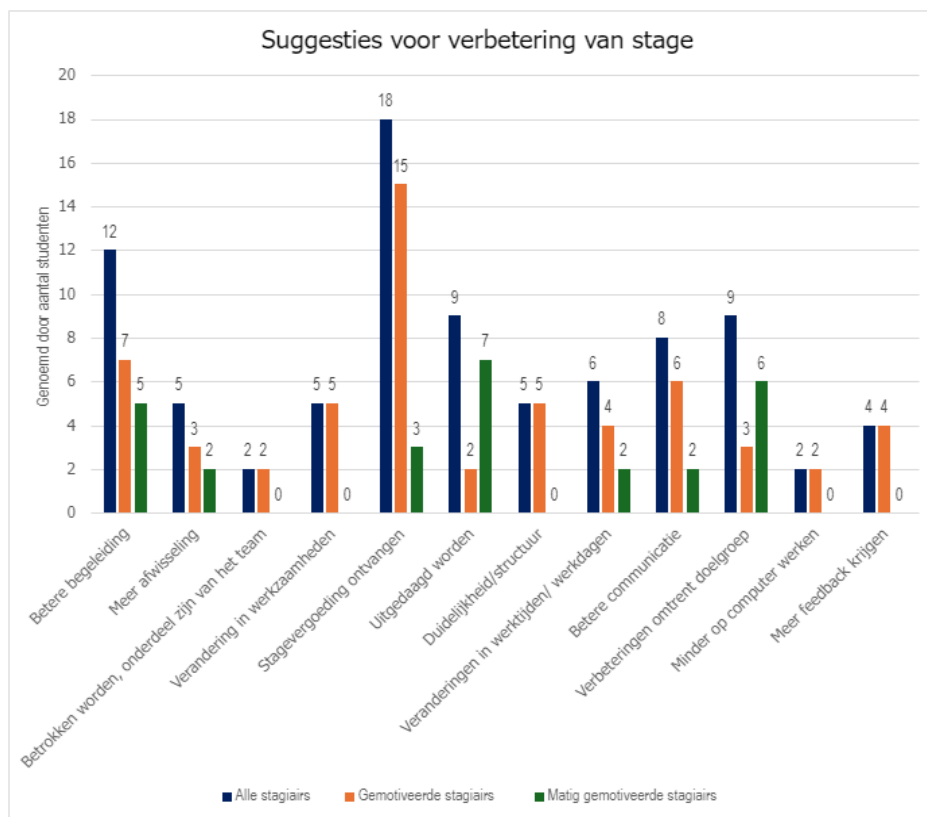
Verbeteringen

Zie in de onderstaande tabel de categorieën, plus enkele voorbeelden van de antwoorden van de stagiairs.

Gewenste verbeteringen	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Betere begeleiding	'Meer persoonlijke begeleiding' 'Bereikbaarheid van de stagebegeleider'
Meer afwisseling	'Meer afwisseling binnen het werk'
Betrokken worden, onderdeel zijn van het team	'Verder meegenomen worden in het team, bijvoorbeeld bij vergaderingen'
Veranderingen in de werkzaamheden	'Jaarlijks een grote activiteit met wijkteams en stagiairs om het contact te verbeteren' 'Grotere activiteiten organiseren met meerdere teams'
Stagevergoeding ontvangen	'Stagevergoeding. Soms worden de stagiairs hetzelfde ingepland en ingezet als medewerkers en daar wil ik wel iets voor terug' 'Betaald werk zodat je meer zekerheid hebt'
Uitgedaagd worden	'Als er weinig deelnemers zijn is het erg rustig waardoor ik me vervel' 'Meer uitgedaagd worden'
Duidelijkheid/structuur	'Soms het gevoel dat je met 2 vakken bezig bent en dat er met stage dingen door elkaar lopen zodat er onduidelijkheid ontstaat' 'Meer structuur'
Veranderingen in werktijden/werkdagen	'Niet verplicht worden om alle dagen stage te komen lopen'
Betere communicatie	'Communicatie tussen de teamleiders' 'Een betere band/communicatie tussen school en stage'
Verbeteringen omtrent doelgroep	'Als er een doelgroep is waar je echt praktijkervaring van krijgt' 'Meer leren over individuen ondersteunen'
Minder op computer werken	'Vermindering van digitalisering'
Meer feedback krijgen	'Meer intervisie momenten' 'Ook een voortgangsgesprek met collega's hebben'

Er is geteld hoeveel stagiairs verbeteringen benoemen uit deze 12 categorieën. Ook is er een uitsplitsing gemaakt tussen stagiairs die aangegeven hebben gemotiveerd te zijn voor hun stage (score 7 t/m 10, 75 stagiairs totaal) en stagiairs die aangegeven hebben een lage tot matige motivatie te hebben (score 1 t/m 6, 18 stagiairs totaal). Binnen deze groepen is ook geteld hoeveel stagiairs verbeteringen aangeven in deze 12 categorieën.

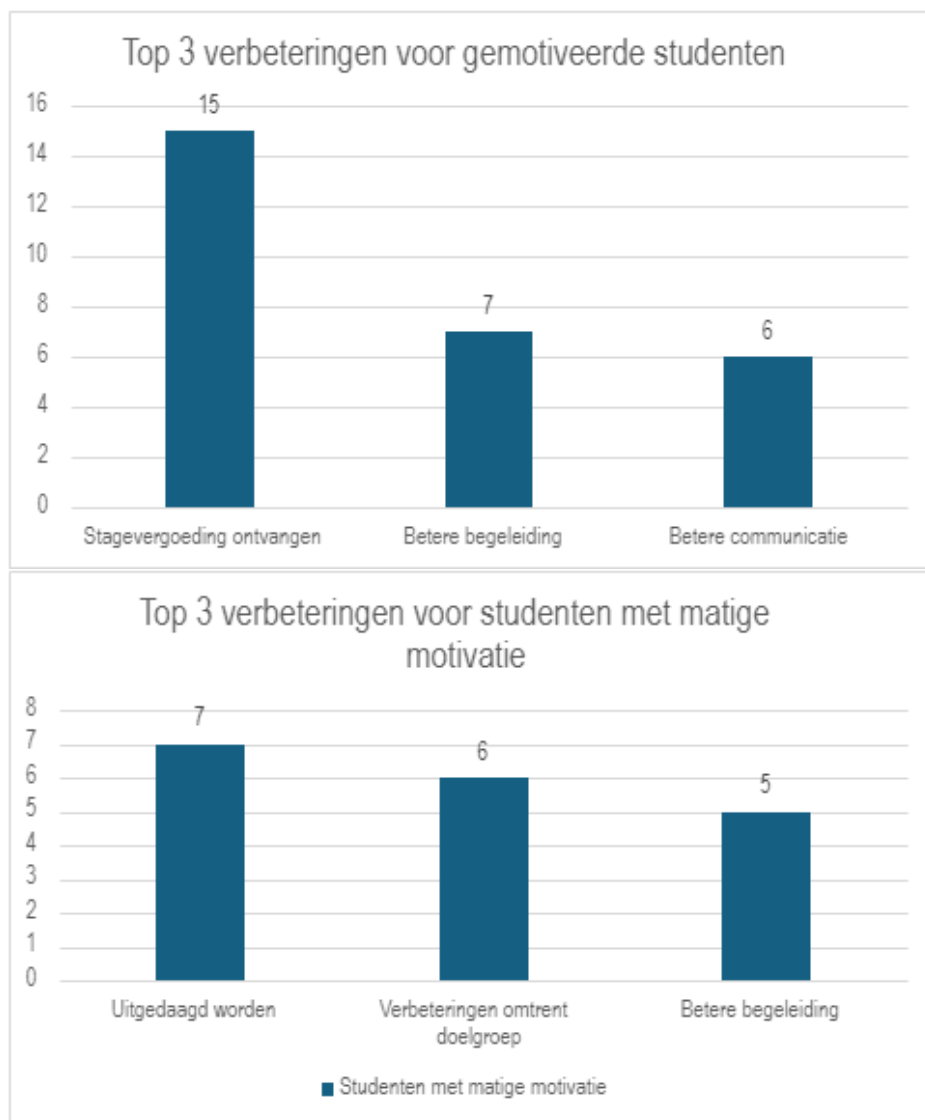
De onderstaande grafiek geeft aan hoe vaak verschillende categorieën aan verbeteringen genoemd worden.

Zoals te zien in de grafiek wordt door alle stagiairs het vaakst de verbetering 'stagevergoeding ontvangen' genoemd (door 18 stagiairs). Op een tweede plek staat 'betere begeleiding' (genoemd door 12 stagiairs, en op een gedeelte derde plek 'uitgedaagd worden' en 'verbeteringen omtrent doelgroep' (ieder genoemd door 9 stagiairs).

Gekeken naar de hele groep, zou je de meeste winst kunnen boeken in stagebeleving door dus deze top 3 aan verbeteringen door te voeren, te beginnen met het bieden van een stagevergoeding. Maar is dit ook de beste verbetering om stagiairs met een lage of matige motivatie te motiveren?

Als we kijken naar de top 3 verbeteringen onder de groep 'gemotiveerde stagiairs' en 'matig gemotiveerde stagiairs', dan ontstaat een ander beeld. Onderstaande grafieken laten de top 3 voor deze groepen zien.

Onder gemotiveerde en matig gemotiveerde stagiairs bestaat er een ander beeld van veel genoemde verbeteringen. Opvallend genoeg wordt 'stagevergoeding ontvangen' vooral genoemd door gemotiveerde stagiairs, en staat hier op de eerste plek. Deze verbetering wordt echter nauwelijks benoemd door matig gemotiveerde stagiairs. Het eventueel ontvangen van een stagevergoeding lijkt hun motivatie dus niet te doen toenemen.

Matig gemotiveerde stagiairs noemen vooral verbeteringen in de categorieën 'uitgedaagd worden' en 'verbeteringen omtrent de doelgroep'. Dit zijn 2 categorieën die bij gemotiveerde stagiairs niet in de top 3 staan. Om de stage voor matig gemotiveerde stagiairs te verbeteren, moet dus vooral meer uitdaging worden geboden, en moeten de stagiairs werken met een andere doelgroep of meer de kans krijgen om rechtstreeks met de doelgroep te werken.

Betere begeleiding wordt wel door beide groepen genoemd.

Uit de klankbordgroep:

De wens om een stagevergoeding te ontvangen is bekend. In sociaal werk, met name in het wijkgericht werk, worden nauwelijks stagevergoedingen gegeven. In de zorg is een stagevergoeding wel gebruikelijk.

Veel studenten mbo Sociaal Werker hebben (daarom) ook nog een bijbaantje nodig. We moeten ons ervan bewust zijn dat veel studenten niet uit kapitaalkrachtige gezinnen komen. Een bijbaan is niet altijd luxe, maar soms pure noodzaak. Een stagevergoeding biedt de keuze om geen bijbaan te (hoeven) hebben. Dat dus vooral gemotiveerde studenten dit aangeven, is eigenlijk niet zo gek.

Voldoende begeleiding is cruciaal. Dat moet meegenomen worden in de processen van zowel school als de werkgever. Betrokkenheid van beide is belangrijk.

Wat leren stagiairs tijdens hun stage?

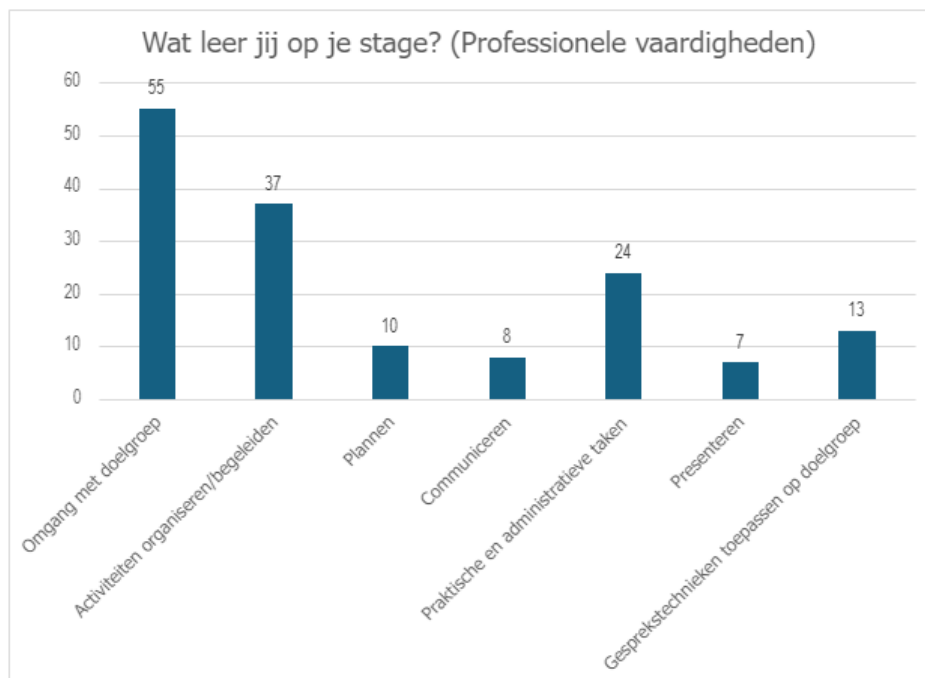
Er is stagiairs gevraagd wat ze leren tijdens hun stage. Hieruit komen antwoorden die te bundelen zijn in 17 categorieën. Onder deze categorieën zijn 2 groepen zichtbaar: professionele vaardigheden (7 categorieën) en persoonlijke ontwikkelpunten (10 categorieën).

Professionele vaardigheden

Zie hieronder een tabel met 7 categorieën aan professionele vaardigheden, genoemd door stagiairs.

Wat leren stagiairs tijdens hun stage? Professionele vaardigheden	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Omgang met de doelgroep	'Deelnemers begeleiden in zijn/haar proces' 'Vertrouwen met doelgroep creëren'
Activiteiten organiseren/begeleiden	'Activiteiten opzetten en uitvoeren' 'Ideeën bedenken voor activiteiten'
Plannen	'Plannen'
Communiceren	'Communiceren'
Praktische en administratieve taken	'Toeslagen aanvragen' 'Rapporteren' 'Contact opnemen met netwerk personen'
Presenteren	'Lesje geven over verschillende onderwerpen' 'Presenteren'
Gesprekstechnieken toepassen op de doelgroep	'Gesprekken voeren met kinderen' 'Gesprekstechnieken'

Onderstaande grafiek geeft weer hoe veel stagiairs er antwoorden gaven in deze categorieën.

Qua professionele vaardigheden wordt 'omgang met de doelgroep' het meest genoemd (55 keer genoemd). Op de tweede plek staat de categorie 'Activiteiten organiseren/begeleiden' (37 keer genoemd) en op de derde plek staat 'praktische en administratieve taken' (24 keer benoemd).

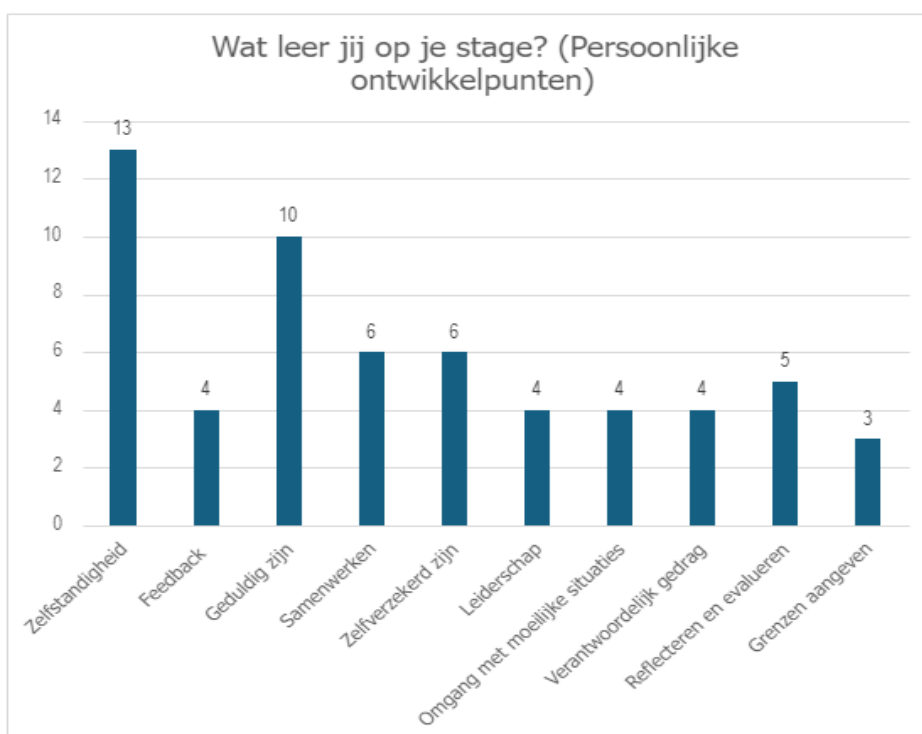
Persoonlijke ontwikkelpunten

Op de vraag wat ze leren op stage geven stagiairs, behalve de professionele vaardigheden, ook antwoorden die getypeerd kunnen worden als 'persoonlijke ontwikkelpunten'. Hieruit komen 10 categorieën naar voren. Zie in de tabel hieronder deze categorieën en quotes van stagiairs ter voorbeeld.

Wat leren stagiairs tijdens hun stage? Persoonlijke ontwikkelpunten	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Zelfstandigheid	'Zelfstandig werken'
Feedback	'Omgaan met feedback' 'Feedback geven'
Geduldig zijn	'Geduld hebben'
Samenwerken	'In een team werken' 'Samenwerking'

Zelfverzekerd zijn	'Eigen ideeën te vertrouwen' 'Stevig in mijn schoenen staan'
Leiderschap	'Leiding nemen'
Omgang met moeilijke situaties	'Omgaan met moeilijke situaties'
Verantwoordelijk gedrag	'Aan de afspraken houden' 'Professionele houding'
Reflecteren en evalueren	'Reflecteren' 'Evalueren'
Grenzen aangeven	'Grenzen aangeven'

In onderstaande grafiek staat hoeveel stagiairs antwoorden gaven in deze categorieën.

Zoals te zien geven stagiairs vaker professionele vaardigheden dan persoonlijke ontwikkelpunten als antwoord op de vraag wat ze leren tijdens hun stage.

Onder persoonlijke ontwikkelpunten wordt de categorie 'zelfstandigheid' door de meeste stagiairs genoemd (13 keer). Op de tweede plek staat 'geduldig zijn' (10 keer genoemd), en op de derde plek staat gedeeld 'samenwerken' en 'zelfverzekerd zijn' (beide 6 keer genoemd).

Verschillen gemotiveerde en matig gemotiveerde stagiairs

Als we kijken naar de professionele vaardigheden, dan geven gemotiveerde stagiairs gemiddeld 1,7 professionele vaardigheden op als antwoord op de vraag 'wat heb je geleerd tijdens je stage?'. Voor stagiairs met een lage of matige motivatie is dit gemiddelde hoger: 1,83 professionele vaardigheden per stagiair. Het lijkt erop dat stagiairs met een lage of matige motivatie dus minstens even veel of zelfs meer professionele vaardigheden leren tijdens hun stage.

Als we kijken naar persoonlijke ontwikkelpunten, dan geven gemotiveerde stagiairs gemiddeld 0,99 persoonlijke ontwikkelpunten als antwoord op de vraag 'wat heb je geleerd tijdens je stage?'. Voor stagiairs met een lage of matige motivatie ligt dit gemiddelde juist lager: 0,78 persoonlijke ontwikkelpunten per stagiair. Aangezien het causale verband onduidelijk blijft, kunnen hier nog verschillende conclusies uit volgen:

- Stagiairs met een lage of matige motivatie ontwikkelen zich minder op persoonlijke ontwikkelpunten.
- Weinig persoonlijke ontwikkeling tijdens de stage resulteert in verminderde motivatie.
- Stagiairs met een lage of matige motivatie denken minder aan persoonlijke ontwikkelpunten wanneer hen gevraagd wordt wat ze hebben geleerd.

Uit de klankbordgroep:

Alle 3 de conclusies kunnen waar zijn. Er zijn verschillende groepen studenten. De één weet precies wat hij/zij wil, terwijl de ander nog geen idee heeft, of nog geen duidelijk beroepsbeeld heeft.

Het beroepsbeeld moet duidelijker worden. Bij zorg kan iedereen zich iets voorstellen, maar bij sociaal werk is dat lastiger. Het is een uitdagend en complex vak. Jonge studenten denken vaak: wij gaan mensen helpen of redden. Maar niet alle doelgroepen hoeven uit de goot gehaald te worden.

De stagiairs zijn nog jong – pubers – en denken vooral: ik wil met mensen werken. Ze hebben geen idee en schrikken vaak van wat sociaal werk is. Dat maakt dat ze gedemotiveerd raken en afhaken. Ook werken in de Zorg is confronterend voor ze. In sociaal werk (soms gebaseerd op eigen ervaringen) willen de meesten met jongeren werken.

Wat willen stagiairs nog leren tijdens hun stage?

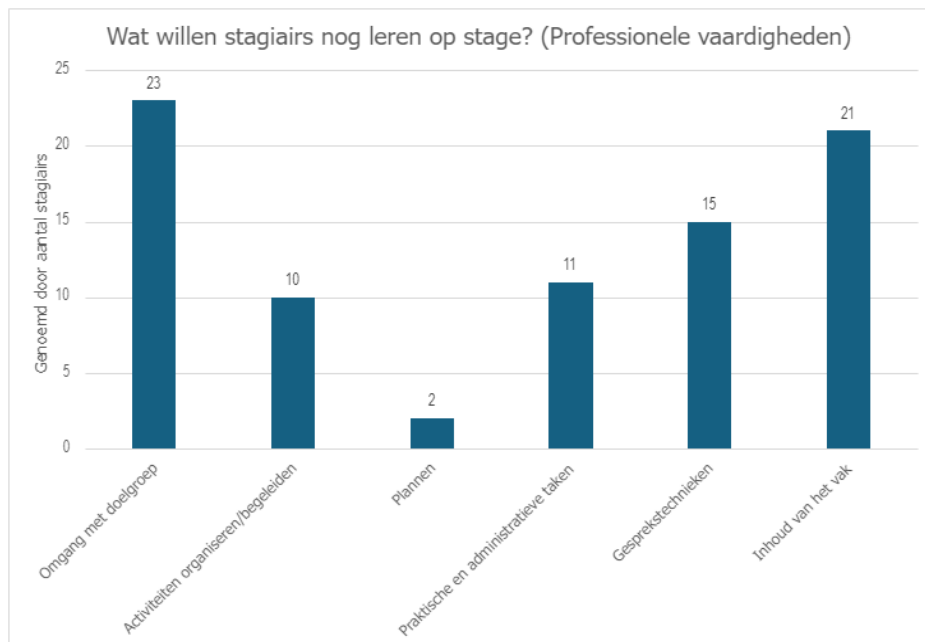
Als vervolg op de eerdere vraag 'Wat leer je tijdens je stage?' is ook gevraagd 'Wat wil je nog meer leren tijdens je stage?'. Hierop komen antwoorden die te bundelen zijn in totaal 11 categorieën. Er zijn wederom 2 groepen zichtbaar: professionele vaardigheden (6 categorieën) en persoonlijke ontwikkelpunten (5 categorieën).

Professionele vaardigheden

Onder professionele vaardigheden waren 6 categorieën te vinden. In onderstaande tabel staan deze categorieën en quotes van stagiairs ter voorbeeld.

Wat willen stagiairs nog leren tijdens hun stage? Professionele vaardigheden	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Omgang met de doelgroep	'Beter omgaan met kinderen' 'Doelgroep beter leren kennen' 'Meer 1 op 1 coaching' 'Omgaan met een fysiek gevecht'
Activiteiten organiseren/begeleiden	'Beter leren organiseren' 'Project leiden'
Plannen	'Beter plannen'
Praktische en administratieve taken	'Netwerk vergroten' 'ICT vaardigheden'
Gesprekstechnieken	'Rust bewaren in mezelf en in gespreksvoering' 'Gesprekstechnieken'
Inhoud van het vak	'Betere kennis over het werkveld' 'Zorgplannen schrijven' 'Theorie over afstand/nabijheid' 'Hoe je iemand motiveert die veel weerstand biedt'

In onderstaande grafiek staat hoeveel stagiairs antwoorden gaven in deze categorieën.

Qua professionele vaardigheden worden vaardigheden in de categorie 'omgang met de doelgroep' het vaakst genoemd door stagiairs op de vraag wat ze nog willen leren (23 keer). Op een tweede plek staat categorie 'inhoud van het vak' (21 keer genoemd), op een derde plek staat 'gesprekstechnieken' (15 keer genoemd).

Er valt op dat 'inhoud van het vak' een nieuwe categorie is, die eerder niet voortkwam bij de vraag 'wat leer je tijdens je stage?'. Op deze vraag 'wat wil je nog leren tijdens je stage?' kwamen veel inhoudelijke suggesties, waardoor deze nieuwe categorie gemaakt is. Uiteraard zijn bepaalde antwoorden in de categorie 'omgang met de doelgroep', 'activiteiten organiseren/begeleiden' en 'gesprekstechnieken' ook vakinhoudelijk te noemen.

Mogelijk lopen stagiairs tijdens hun stage tegen vakinhoudelijke gaten in hun kennis en kunde aan. Hier kan een taak liggen voor school (om stagiairs te voorzien van de gemiste vakinhoud) of voor de stageplek (om stagiairs behalve te laten meedraaien in activiteiten en gesprekken, ook actief te onderwijzen over vak kennis).

Verder valt op dat er veel minder professionele vaardigheden genoemd worden op de vraag 'wat wil je nog leren tijdens je stage?' dan op de vraag 'wat leer je tijdens je stage?'. Met uitzondering van de categorie 'gesprekstechnieken'. Hier worden 15 antwoorden gegeven op de vraag 'wat wil je nog leren?' ten opzichte van 13 antwoorden op de vraag 'wat leer je?'.

Persoonlijke ontwikkelpunten

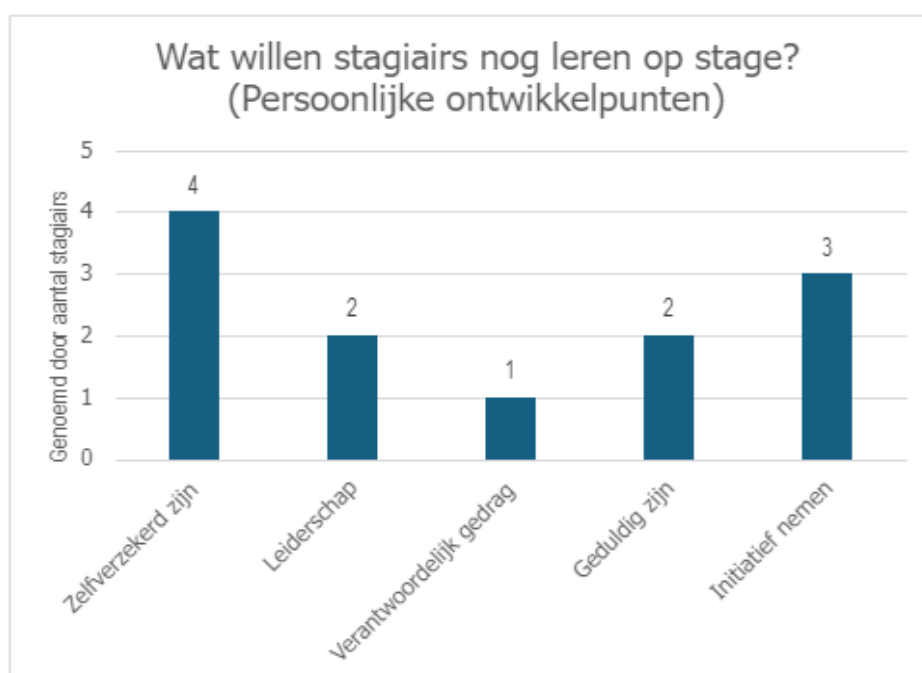
Op de vraag 'Wat wil je nog meer leren tijdens je stage?' zijn ook persoonlijke ontwikkelpunten genoemd. Deze zijn gebundeld in 5 categorieën. In onderstaande tabel staan deze categorieën en quotes van stagiairs ter voorbeeld.

Wat willen stagiairs nog leren tijdens hun stage?

Persoonlijke ontwikkelpunten

Categorie	Quotes ter voorbeeld
Zelfverzekerd zijn	'Sterk in de schoenen staan'
Leiderschap	'Leiding nemen en geven'
Verantwoordelijk gedrag	'Meer verantwoordelijkheid, een echte professional worden'
Geduldig zijn	'Meer geduld hebben'
Initiatief nemen	'Initiatief nemen.'

In onderstaande grafiek staat hoeveel stagiairs antwoorden gaven in deze categorieën.

Zoals te zien werden persoonlijke ontwikkelpunten in totaal weinig genoemd op de vraag wat stagiairs nog meer willen leren tijdens hun stage. De grootste categorie is 'Zelfverzekerd zijn' (benoemd door 4 stagiairs).

Uit de klankbordgroep:

Studenten overschatten zichzelf vaak. Er is nog niet zo'n sterk zelfbeeld. En ze hebben nog weinig beeld bij wat de opleiding en het beroep van hen vraagt en wat ze zelf willen leren. Er is meer bewustwording nodig: is mijn keuze voor sociaal werk de juiste?

Sociaal werk is een mensenvak. Maar vraag je studenten naar meningen over mens en maatschappij dan hebben ze – nog – geen idee. Dat maakt het voor hen dan ook moeilijk om te bepalen wat ze zelf willen leren. We moeten dus beginnen bij de bron; dat beeld van de samenleving en de rol van sociaal werk daarin.

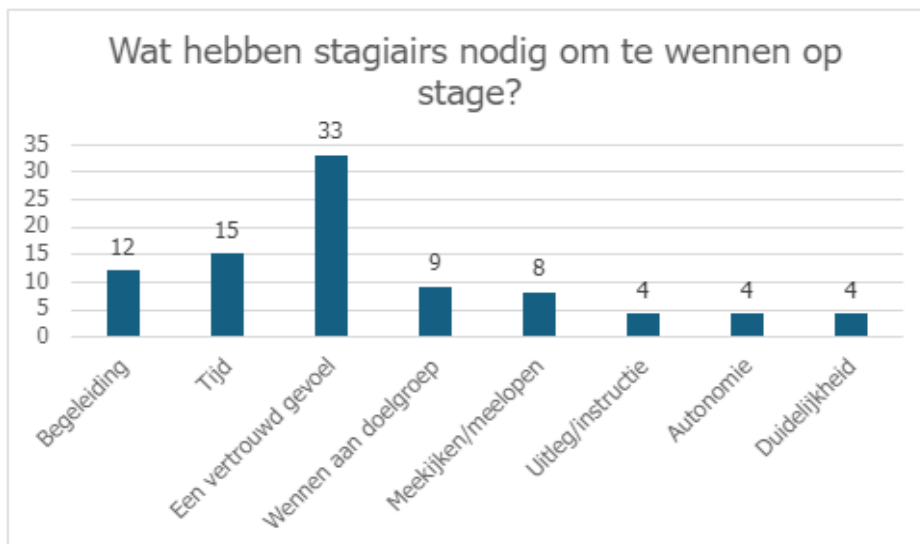
Reflectie is goed verankerd in de opleiding. De stagebegeleider kan daarnaast dit aspect van persoonlijke ontwikkeling zowel positief als negatief beïnvloeden. Niet iedere goede sociaal werker is ook een goede stagebegeleider.

Wat hebben stagiairs nodig om te wennen op hun stageplek?

De stagiairs is gevraagd wat ze nodig hebben gehad om te wennen op hun stageplek. Hieruit komen antwoorden die te bundelen zijn in 8 categorieën. Zie in de tabel hieronder deze categorieën en quotes van stagiairs ter voorbeeld.

Wat hebben stagiairs nodig om te wennen op hun stageplek?	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Begeleiding	'Fijne en goede begeleiding' 'Om meegenomen te worden in een dagelijkse werkdag'
Tijd	'Geduld en tijd' 'Ik had meer tijd nodig om me aan te passen'
Een vertrouwd gevoel	'Elkaar leren kennen' 'Een gezellig team dat je ondersteunt waar nodig' 'Comfortabel voelen voordat ik op de voorgrond treed' 'Gevoel dat ik gewaardeerd wordt'
Wennen aan de doelgroep	'Doelgroep leren kennen' 'Een band opbouwen met de doelgroep'
Meekijken/meelopen	'Niet meteen volle dagen' 'Misschien een proefdag' 'Eerste week met andere collega's meelopen om te kijken hoe alles werkt'
Uitleg/instructie	'Goede uitleg'
Autonomie	'Het mij laten doen' 'Ruimte om zelf aan de slag te gaan en fouten te maken'
Duidelijkheid	'Duidelijke planning van stage' 'Regelmaat en structuur'

In onderstaande grafiek staat hoeveel stagiairs antwoorden gaven in deze categorieën.

De categorie 'Een vertrouwd gevoel' wordt het vaakst genoemd door stagiairs (33 stagiairs). Op de tweede plek staat de categorie 'Tijd' (15 stagiairs), op de derde plek staat 'Begeleiding' (12 stagiairs). Dat stagiairs baat hebben bij een goede begeleiding sluit aan bij de verbeter suggesties van stagiairs die we eerder zagen. Nu komt dus ook naar voren dat dit een rol speelt bij het goed kunnen wennen op stage.

De grootste categorie, 'Een vertrouwd gevoel', varieert van een goede klik met collega's, tot waardering ontvangen, tot meer grip krijgen op de inhoud. Hierbij speelt de tweede categorie 'Tijd' ook een rol, omdat er tijd nodig is voor stagiairs om een vertrouwd gevoel te ontwikkelen.

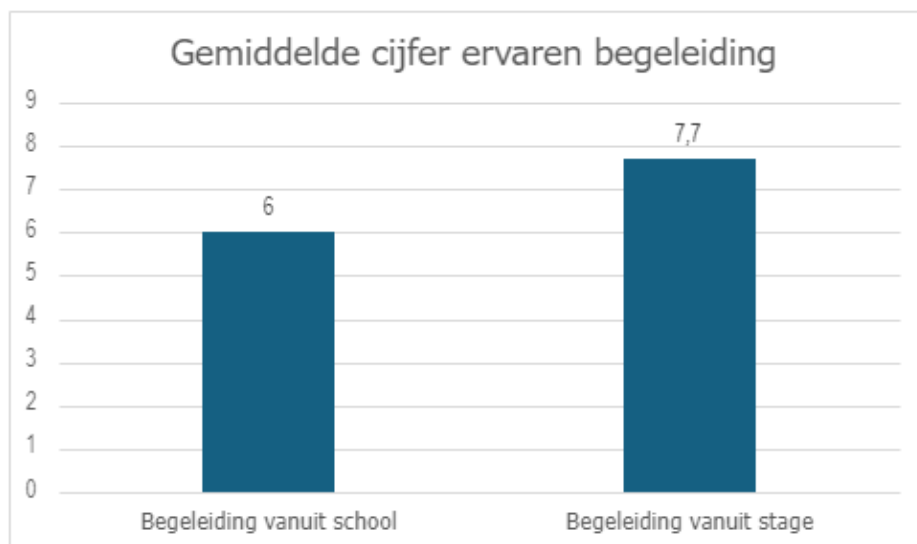
Verder komt naar voren dat maatwerk belangrijk blijft om stagiairs goed te laten landen. De een wil al gauw meer autonomie, terwijl de ander baat heeft bij duidelijkheid en voldoende instructies. Meer maatwerk zou bij kunnen dragen aan goede begeleiding van stagiairs.

Uit de klankbordgroep:

Er is een groot verschil in stages. Op de ene plek is de stagiair boventallig en kan zij/hij rustig wennen. En in de andere is de stagiair echt het extra paar handen en wordt zij/hij in het diepe gegooid. Er wordt dan niet altijd rekening mee gehouden dat stagiairs daarvoor nog niet over de nodige kennis en vaardigheden beschikken.

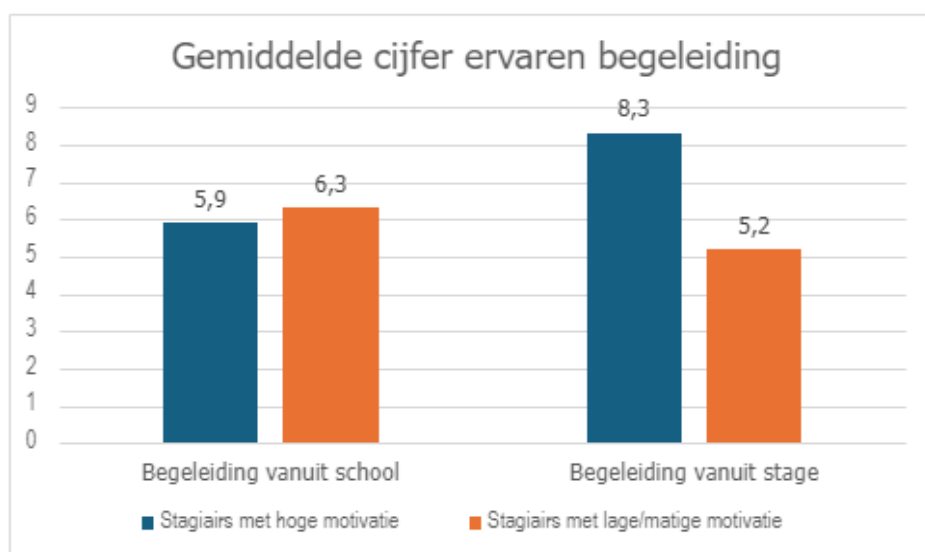
Hoe hebben stagiairs de begeleiding ervaren?

Stagiairs is gevraagd om een cijfer te geven (1 – 10) aan de stagebegeleiding die ze hebben ontvangen vanuit school en vanuit stage. Zie in onderstaande grafiek de gemiddelde cijfers.

Het gemiddelde cijfer voor ervaren stagebegeleiding vanuit school is een 6. Het gemiddelde cijfer voor ervaren stagebegeleiding vanuit stage is een 7,7.

Als we weer een splitsing maken tussen stagiairs met een hoge motivatie voor stage (motivatiescore 7 t/m 10, totaal 75 stagiairs) en stagiairs met een lage tot matige motivatie voor stage (motivatiescore 1 t/m 6, totaal 18 stagiairs), dan zien we een ander beeld ontstaan. In onderstaande grafieken staan de gemiddelde cijfers voor ervaren begeleiding door de stagiairs met hoge en met lage of matige motivatie.

Opvallend is dat de cijfers voor ervaren begeleiding vanuit school en vanuit stage verder uit elkaar liggen in de groepen met lage en hoge motivatie, dan als je de groep stagiairs als geheel bekijkt (in de eerste grafiek).

Stagiairs met een lage of matige motivatie ervaren de stagebegeleiding vanuit school gemiddeld iets beter (cijfer 6,3) dan de stagiairs met een hoge motivatie (cijfer 5,9).

Tegelijk ervaren stagiairs met een lage/matige motivatie de stagebegeleiding vanuit stage gemiddeld een stuk lager (cijfer 5,2) dan stagiairs met een hoge motivatie (cijfer 8,3).

Je kunt stellen dat de begeleiding vanuit school veel constanter ervaren wordt dan de begeleiding vanuit stage. Dat is mogelijk te verklaren door het feit dat veel van de ondervraagde stagiairs dezelfde school hebben, en dus ook dezelfde soort stagebegeleiding. Terwijl het aantal stages waarschijnlijk diverser was, waarmee cijfers over de ervaren stagebegeleiding ook meer uiteenlopen.

Uit de grafiek blijkt dat de ervaren begeleiding op stage, ten opzichte van de ervaren begeleiding vanuit school, meer in verband staat met de motivatie van stagiairs. Het is echter lastig om uit deze cijfers een causaal verband te halen. Mogelijk zijn stagiairs meer gemotiveerd voor hun stage omdat ze op stage betere begeleiding ervaren. Maar het is ook mogelijk dat ze hun begeleiding op stage beter beoordelen omdat ze gemotiveerd zijn. Dit laatste lijkt minder waarschijnlijk, de hogere motivatie zorgt immers niet voor een hogere beoordeling van de begeleiding vanuit de school.

Uit de klankbordgroep:

School biedt meer structuur dan een stageplek. Mogelijk dat matig gemotiveerde stagiairs meer behoefte hebben aan de structuur die school biedt, en dat gemotiveerde studenten dat minder hoog beoordelen. Ook hebben gemotiveerde studenten vaak hogere verwachtingen van onderwijs. Zij willen graag specifieke en specialistische kennis, maar de opleiding is breed.

Tijdens hun stage kunnen studenten specifieke kennis ophalen, en dat willen ze ook. Op de stageplek eisen ze dat op en vragen ze om goede begeleiding.

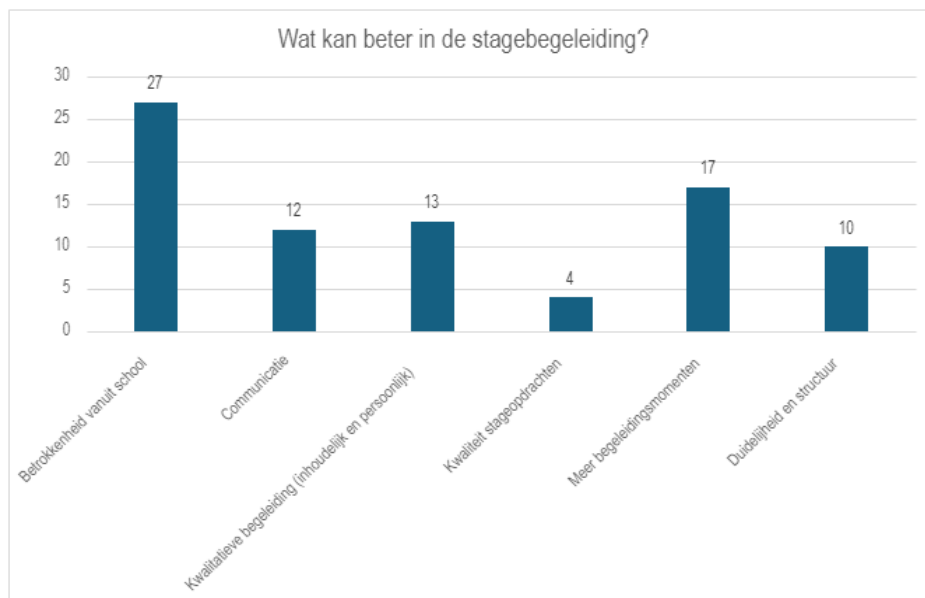
Hoe kan de begeleiding worden verbeterd?

Stagiairs is gevraagd om suggesties om de stagebegeleiding (vanuit school en vanuit stage) te verbeteren. Hieruit volgen antwoorden die zijn gecategoriseerd in 6 categorieën. Zie in de tabel hieronder deze categorieën en quotes van stagiairs ter voorbeeld.

Hoe kan de stagebegeleiding worden verbeterd?	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Betrokkenheid vanuit school	'Vanuit school had ik meer betrokkenheid verwacht' 'De taakverdeling van docenten: de een heeft al 2 gesprekken gehad, en de ander alleen online of zelfs geen' 'Ik heb het gevoel dat school minder door heeft wat ik doe' 'Vanuit school is niemand komen kijken'
Communicatie	'Betere communicatie tussen school en stage' 'Snellere reacties van stagebegeleider op mailtjes/berichtjes'
Kwalitatieve begeleiding (inhoudelijk en persoonlijk)	'Stagegesprekken voelen niet serieus' 'Persoonlijke gesprekken met de docent over stage en persoonlijke dingen' 'Meer diepgang in psychische kwesties en hoe je daarmee omgaat' 'Een stagebegeleider die professioneel en betrokken is'
Kwaliteit stageopdrachten	'Opdrachten die uitgevoerd moeten worden zijn heel algemeen'
Meer begeleidingsmomenten	'Vanuit stage vaker samen evalueren over mijn leerproces' 'Meer 1 op 1 begeleiding' 'We hebben maar 2 stagegesprekken, dat vind ik te weinig'
Duidelijkheid en structuur	'Op tijd aangeven over aankomende evenementen' 'Op locatie 1 was het team gewoon een zootje' 'Eerder afspreken om opdrachten te controleren en af te tekenen'

In de categorie 'Betrokkenheid vanuit school' worden alle opmerkingen geplaatst die specifiek gaan over (het gemis van) begeleiding vanuit de school. De overige categorieën bevatten opmerkingen die over de stagebegeleiding in het algemeen gaan (zowel vanuit school als vanuit de stage).

In onderstaande grafiek staat hoeveel stagiairs antwoorden gaven in deze categorieën.

De categorie 'Betrokkenheid vanuit school' wordt het vaakst genoemd door stagiairs (27 stagiairs). Op de tweede plek staat de categorie 'Meer begeleidingsmomenten' (genoemd door 17 stagiairs) en op de derde plek de categorie 'Kwalitatieve begeleiding (inhoudelijk en persoonlijk)' (genoemd door 13 stagiairs).

Stagiairs benoemen dus zowel kwantitatieve verbeteringen (zoals meer begeleidingsmomenten), als kwalitatieve verbeteringen (zoals inhoudelijke of persoonlijke gesprekken en betere stageopdrachten).

Uit de klankbordgroep:

Het echte vak leer je in het werk. Op school krijg je de basis. De begeleider van school neemt studenten coachend mee in hoe ze leren, wat ze willen leren. Sociaal werk leidt nu eenmaal breed op.

We willen wel graag meer begeleiding bieden vanuit school, maar we hebben uren voor maximaal 2 gesprekken per student. Sommige studenten vragen echter meer begeleiding en dat gaat dan weer ten koste van de leerlingen die 'zich wel redden'. Een kleine groep die minder goed meekomt, krijgt hierdoor veel aandacht.

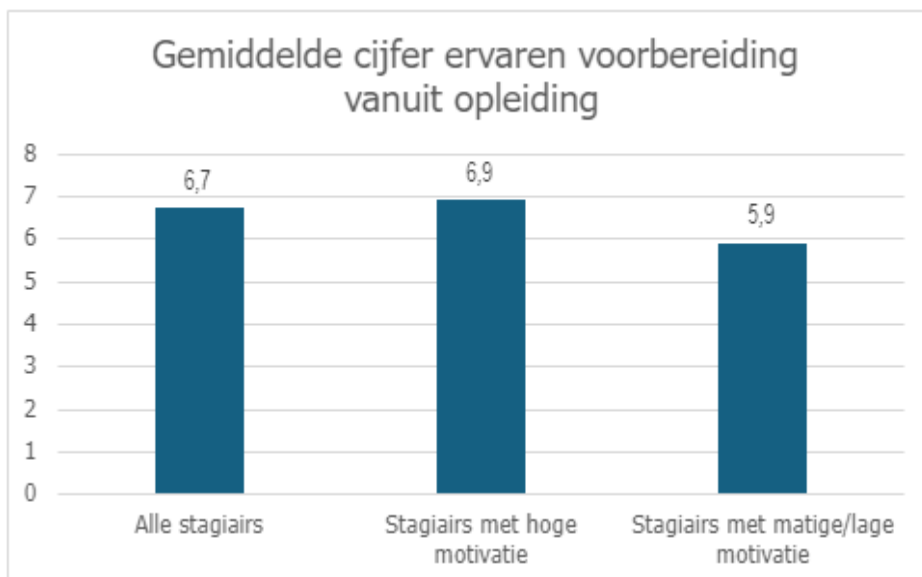
Studenten zitten bij ons ook in de hele regio, dus dat brengt reistijd met zich mee. Daardoor redden we die 2 gesprekken niet altijd. Terwijl betrokkenheid uit de school heel belangrijk is.

Niet iedere collega kan stagebegeleider zijn. Dit heb je echt nodig:

- Affiniteit hebben met de doelgroep.
- Willen leren van de student.
- Een open blik hebben voor nieuwe kennis: als begeleider moet je ook naar je eigen patronen en handelen kijken.
- Kijken wat er NU nodig is in het vak, in de huidige samenleving.

Heeft de opleiding de stagiair goed voorbereid op de stage?

Stagiairs is gevraagd om een cijfer te geven (1 – 10) aan de voorbereiding die ze vanuit de opleiding hebben ontvangen op de stage. Zie in onderstaande grafiek de gemiddelde cijfers.

Alle stagiairs geven gemiddeld een 6,7 als cijfer voor de voorbereiding. Voor gemotiveerde stagiairs ligt dit slechts iets hoger, een 6,9. Stagiairs met een matige tot lage motivatie beoordelen de ervaren voorbereiding vanuit de opleiding lager, een 5,9.

Suggesties voor verbetering van de voorbereiding

Ook is de vervolgvraag gesteld: 'Hoe kan school jou beter voorbereiden op stage?'. Deze vraag hebben niet alle stagiairs beantwoord, en de antwoorden zijn bovendien te divers om goed te kunnen categoriseren. Wel volgen in de tabel hieronder een aantal opvallende quotes ter beeldvorming.

Hoe kan school jou beter voorbereiden op stage?

Quotes ter voorbeeld

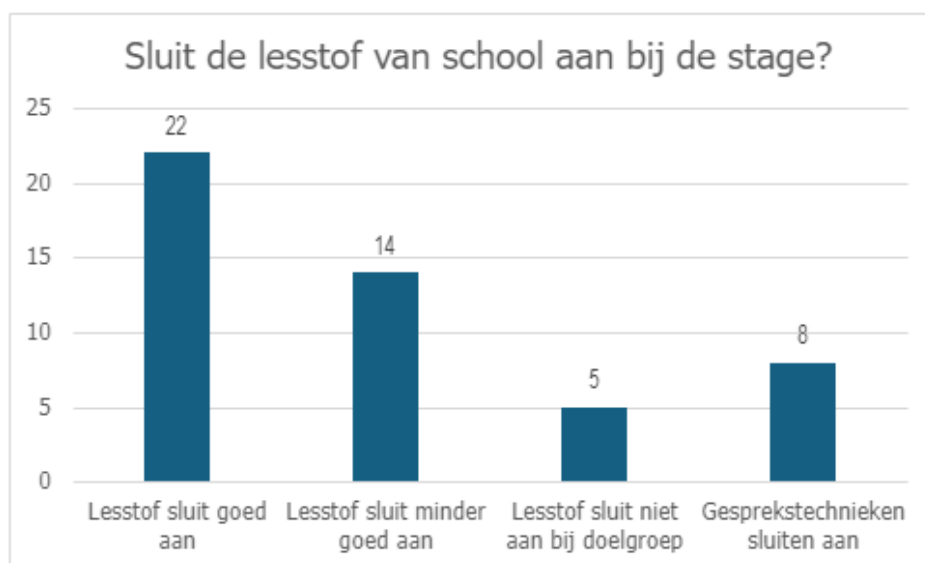
- 'School zou informatiedagen kunnen geven'
- 'Situaties uitleggen, meer ingaan op gedragsproblemen en hoe je handelt'
- 'De opdrachten voor stage meer laten aansluiten op de doelgroep'
- 'Beter voorbereiden op stage-sollicitaties'
- 'Eerder stage regelen in het eerste jaar, zodat je daarna kunt voorbereiden op jouw doelgroep'

Sluit de lesstof van school aan bij de stage?

Stagiairs is gevraagd of de lesstof van school aansluit bij de stage. De antwoorden hierop zijn gecategoriseerd in 4 categorieën. Zie in de tabel hieronder deze categorieën en quotes van stagiairs ter voorbeeld.

Sluit de lesstof van school aan bij de stage?	
Categorie	Quotes ter voorbeeld
Lesstof sluit goed aan	'Methodieken van school kan ik op stage toepassen' 'Ik vind de lessen die wij op school krijgen zeer nuttig op toe te passen op stage' 'Goed, alleen veel herhaling' 'We kregen op school te horen over ketenpartners, en die hebben ze op stage ook dus dat sluit goed aan'
Lesstof sluit minder goed aan	'De lesstof heeft mij niet/amper voorbereid op stage' 'De lesstof past helemaal niet bij mijn stage' 'De lesstof sloot totaal niet aan, dit kan beter'
Lesstof sluit niet aan bij de doelgroep	'Veel opdrachten zijn op zorg gericht. Sociaal werk zou meer aandacht besteed kunnen krijgen' 'Het past niet want mijn doelgroep is anders dan jongeren. Mijn doelgroep is ouderen' 'Past niet echt omdat je op school niet veel leert over hoe je voor verschillende groepen staat. Wat logisch en niet erg is'
Gesprekstechnieken sluiten aan	'Ik heb mijn gesprekstechnieken kunnen inzetten op stage' 'Gesprekstechnieken hebben goed geholpen'

In onderstaande grafiek staat hoeveel stagiairs antwoorden gaven in deze categorieën.

Te zien is dat meer stagiairs antwoorden dat de lesstof goed aansluit (22 stagiairs) dan dat de lesstof minder goed aansluit (14 stagiairs). Dit komt overeen met het gemiddelde cijfer dat stagiairs gaven voor de voorbereiding vanuit de opleiding (een voldoende, 6,7).

Eventueel zouden de antwoorden onder categorie 'Gesprekstechnieken komen terug' ook kunnen worden gevoegd onder de categorie 'Lesstof sluit goed aan'. Hetzelfde geldt voor de categorie 'Lesstof sluit niet aan bij de doelgroep', die gevoegd kan worden onder 'Lesstof sluit minder goed aan'. In dat geval ontstaat het volgende beeld: 30 stagiairs antwoorden dat de lesstof goed aansluit, 19 stagiairs antwoorden dat de lesstof minder goed aansluit. Dit komt nog steeds overeen met het gemiddelde cijfer voor voorbereiding vanuit de opleiding (6,7).

Er is echter voor gekozen om deze categorieën ('Lesstof sluit niet goed aan bij doelgroep' en 'Gesprekstechnieken sluiten aan') los te tonen, omdat ze specifieke boodschappen laten zien die op deze manier goed naar voren komen.

Uit de klankbordgroep:

De focus in de opleiding ligt vaak op jongerenwerk. Omdat studenten daar vaak voor kiezen en docenten daar weer meer op inspelen. Daardoor raken andere doelgroepen meer naar de achtergrond. De keuzedelen in het curriculum zijn ook vaak beperkt en blijven generiek. Veelal komen zij-instromers bij ons als docent werken die zelf ook uit het jongerenwerk komen.

Het kost meestal veel moeite om een student te verleiden stage te gaan lopen met een andere doelgroep. Als je ze dan toch zover hebt, soms uit nood geboren, dan zijn ze vaak toch enthousiast.

Het hele curriculum moet de diversiteit van doelgroepen laten zien. We proberen dat te doen met workshops en gastlessen door sociaal werkers uit het werkveld.

Aanbevelingen

Voor het onderwijs

- Bespreek de uitkomsten van dit onderzoek in de eigen vakgroep en met de stagebegeleiders; maak gebruik van de praatplaat.
- Zorg ervoor dat het curriculum van de opleiding niet beperkt blijft tot jeugd- en jongerenwerk. Er zijn veel verschillende alle beroepen en doelgroepen binnen sociaal werk.
- Geef (aankomend) studenten een realistisch beroepsbeeld, zodat zij beter weten waarvoor zij kiezen. Gebruik hiervoor de [Infographic De kracht van de mbo-sociaal werker](#).
- Organiseer meer tijd voor stagegesprekken met studenten op de stageplek.
- Neem een training voor stagebegeleiding op in je beleid. Besteed daarin aandacht aan datgeen waar een stagebegeleider aan moet voldoen, en kijk wat hij/zij daarvoor nodig heeft.

Voor de werkgever

- Maak een hand-out voor de begeleiders waarin ook een onboardingproces is opgenomen.
- Niet iedere goede sociaal werker is ook (meteen) een goede stagebegeleider. Biedt stagebegeleiders een training aan. Doe dit als het kan samen met het onderwijs.
- Kijk wat wel mogelijk is aan stagevergoedingen. Een vergoeding is een uitdrukking van waardering. En het kan stagiairs helpen om meer focus te hebben op hun stage, doordat een bijbaantje niet meer nodig is.
- Zorg ervoor dat stagiairs actief betrokken worden bij het netwerk van de organisatie, en bij interne bijeenkomsten en overleggen. Geef ze het gevoel dat ze deel uit maken van het team.
- Geef stagiairs de tijd om te wennen aan het werken, aan de organisatie en aan de werkzaamheden en doelgroepen. Een stagiair die zich vertrouwd voelt in de organisatie, is ook meer gemotiveerd.
- De ene stagiair heeft meer tijd nodig om te wennen dan de ander. De een wil meer uitdaging of meer vrijheid om zelf zaken op te pakken. Een ander volgt liever. De een wil veel structuur, de ander kan best met wat minder. Hoe lastig het ook kan zijn: met iets meer maatwerk, kan een stagiair beter uit de verf komen.

Bijlage 2 Handleiding interview stagiairs mbo Sociaal Werker niveau 4

Ervaringsonderzoek verbeteren stages

Deze handleiding behoort bij de Praatplaat Onderzoek stagiairs mbo Sociaal Werker (niveau 4), die is gebruikt voor het onderzoek in dit rapport.

Voor de actieagenda De kracht van de mbo-sociaal werker haalde Arbeidsmarktplatform Sociaal Werk werkt! ervaringen op van reguliere bpv mbo-stagiairs en mbo-studenten praktijkleren van de opleiding mbo-niveau 4 Sociaal Werker. Wil je zelf onderzoeken hoe stagiairs hun stage ervaren dan bieden we je hier een aantal instructies om het onderzoeksinterview af te nemen.

Selectie stagiairs en voorbereiding gesprek

Nodig 1 of meerdere studenten uit voor een (groeps)gesprek. Meerdere studenten tegelijk kan helpen bij het op gang brengen van een positief gesprek. Ze kunnen zich dan makkelijker uiten en elkaar aanvullen. Probeer, waar mogelijk, te zorgen voor een gevarieerde groep:

- Studenten die enthousiast zijn over hun stage/praktijkopdrachten, maar ook studenten die minder op hun plek zitten.
- Studenten voor wie dit een eerste stage-ervaring/praktijkervaring is, en studenten die al meer stages/praktijkopdrachten hebben gedaan.
- Studenten die stages/praktijkopdrachten doen bij verschillende organisaties.

Print per student het vragenblad uit (op A3, en in kleur). Zorg zelf voor een notitieblok of laptop om eigen aantekeningen te maken.

Voeren gesprek

- Loop met de studenten de vragen op het vragenblad door. Probeer aan de hand van het blad een gesprek op te starten. Laat de studenten de antwoorden op hun eigen blad invullen. Spoor aan om leesbaar te schrijven.
- In de 'tekstballonnen' kunnen studenten een toelichting geven. Vraag goed door naar de 'waarom', zodat ze een goede toelichting kunnen geven.
- Houd zelf notities bij over het gesprek: wat valt er op? Wat zijn overeenkomsten en verschillen tussen studenten? Wat zijn succesfactoren bij een stage?
- Komen er onderwerpen aan bod die niet op het vragenblad staan? Maak apart aantekeningen van de inhoud.

Opbrengst verder brengen

- Neem de vragenbladen na afloop in.
- Scan of fotografeer de ingevulde vragenbladen. Deel deze met collega's of netwerkpartners.
- Bespreek de uitkomsten en kijk hoe je de input van stagiairs mee kunt nemen in het stagebeleid.